

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням вченої ради Національного
аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»
Протокол № 12 від 19.06.2024

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ № 265 від 20.06.2024 р.

В. о. ректора

Олександр ЛИТВИНОВ

Положення

ПРО СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024

Дата введення 20 червня 2024 р.

Редакція № 2

Харків 2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 2 Всього сторінок 14
---	--	--

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Положення про си́лабус навчальної дисципліни (далі – Положення) Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (далі – Університет) розроблено з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», Положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Положення «Про організацію освітнього процесу в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» та регламентує порядок розроблення, затвердження та оновлення си́лабусу навчальної дисципліни.

1.2 Си́лабус навчальної дисципліни є документом, у якому роз'яснюється взаємна відповідальність викладача і здобувача, висвітлюються процедури і принципи оцінювання, політики і зміст курсу. У си́лабусі чітко відображаються цілі а також очікувані результати навчання, яких під час вивчення дисципліни мають досягти здобувачі.

1.3 В си́лабусі навчальної дисципліни чітко відображаються критерії оцінювання, які використовуються викладачем під час поточного та підсумкового контролю і з якими здобувач освіти зобов'язаний ознайомитися перед вивченням дисципліни.

1.4 Си́лабус може виконувати функції робочої програми навчальної дисципліни.

1.5 Для різних форм навчання (очна, заочна) розробляють єдиний си́лабус навчальної дисципліни із зазначенням кількості годин аудиторних занять, самостійної роботи здобувачів, форм контролю тощо.

2 СТРУКТУРА І ЗМІСТ СИ́ЛАБУСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1 Структура си́лабусу навчальної дисципліни

Си́лабус навчальної дисципліни складається з таких структурних елементів:

- титульний аркуш;
- загальна інформація про викладача;
- опис навчальної дисципліни;
- мета та завдання навчальної дисципліни;
- перелік компетентностей;
- перелік очікуваних результатів навчання;
- зміст навчальної дисципліни (теми лекцій, семінарських/практичних /лабораторних занять, теми та зміст самостійної роботи здобувачів із

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про силабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 3 Всього сторінок 14
---	---	--

зазначенням кількості годин, необхідних для опанування теми (допускається зазначення діапазону годин);

- індивідуальні завдання;
- методи навчання;
- методи контролю;
- критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують;
- політика навчального курсу;
- методичне забезпечення;
- рекомендована література;
- інформаційні ресурси.

2.2 Зміст структурних елементів силабусу навчальної дисципліни

2.2.1 Титульний аркуш силабусу навчальної дисципліни оформлюють за формою, зразок якої наведено в Додатку А.

2.2.2 Загальна інформація про викладача – прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, перелік дисциплін, які він викладає, напрями наукових досліджень, контактна інформація тощо.

2.2.3 Опис навчальної дисципліни містить такі характеристики дисципліни: семестр викладання, кількість кредитів ЄКТС, загальна кількість годин для вивчення дисципліни, кількість годин аудиторної та самостійної роботи здобувачів, види навчальної діяльності, форма здобуття освіти, тип дисципліни (обов'язкова/вибіркова), мова викладання, пререквізити та кореквізити навчальної дисципліни.

2.2.4 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мету вивчення навчальної дисципліни формують як бажаний кінцевий результат, що отримує здобувач освіти внаслідок засвоєння ним навчального матеріалу.

Завдання – це конкретне вираження мети, відповідь на запитання: з чим ознайомлює, чого навчить, що розкриває ця дисципліна. Завдання – це своєрідні підцілі, реалізація яких дасть змогу зрештою досягти заявлену мету.

2.2.5 Перелік компетентностей

Вказуються компетентності, які формуються у здобувача освіти в процесі вивчення дисципліни і дозволяють проводити професійну діяльність. Вказані компетентності аналізуються гарантом освітньої програми на підставі чого приймається рішення, які з них є програмними для тієї чи іншої освітньої програми.

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про силабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 4 Всього сторінок 14
---	---	--

2.2.6 Перелік очікуваних результатів навчання

Зазначаються всі результати навчання, які має досягнути здобувач освіти після опанування дисципліни. Слід зазначити, що здобувач буде знати, вміти, яких набуде навичок, які сформується погляди, цінності й способи мислення, а також додаткові особисті якості.

Якщо навчальна дисципліна викладається суто для здобувачів однієї освітньої програми, то доречно зазначити, які з очікуваних результатів навчання є програмними для відповідної освітньої програми.

2.2.7 Зміст навчальної дисципліни

У цьому розділі наводять перелік змістовних модулів і тем, що входять до їх складу. Тематика лекцій подається зі стислою анотацією (переліком питань, що розглядаються в лекції), а також із зазначенням кількості годин, необхідних для опанування теми (допускається зазначення діапазону годин). Під час навчання викладач має змогу корегувати обсяги навчального навантаження за тими чи іншими видами робіт з урахуванням результатів засвоєння здобувачами навчального матеріалу.

Інформацію слід наводити в такому вигляді:

Модуль 1

Змістовний модуль 1. *Назва модуля*

Тема 1. *Назва теми*

- *форма занять (лекції/семінарські/практичні/лабораторні заняття/самостійна робота);*
- *обсяг аудиторного навантаження;*
- *теми семінарських/практичних/лабораторних занять;*
- *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти);*
- *стисла анотація;*
- *обсяг самостійної роботи здобувачів;*
- *теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача.*

Час для самостійної роботи здобувача (СРЗ) регламентується навчальним планом.

Зміст СРЗ з конкретної дисципліни може складатися з таких видів роботи:

- *підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо);*
- *виконання практичних завдань протягом семестру;*

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про силабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 5 Всього сторінок 14
---	---	--

- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни;
- переклад іноземних текстів установлених обсягів;
- виконання індивідуальних завдань, у тому числі курсового проектування тощо;
- підготовка до всіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації;
- інші види діяльності, що ініціює Університет, факультет і кафедра.

2.2.9 Індивідуальна робота здобувачів під керівництвом викладача виконується, якщо її передбачено в навчальному плані спеціальності (освітньої програми). Індивідуальні завдання виконуються самостійно, вони не належать до тижневого аудиторного навантаження здобувача. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких розробляється й затверджується завідувачем кафедри на початку семестру.

До індивідуальних завдань належать: написання рефератів, виконання розрахункових, графічних робіт, аналіз практичних, проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в олімпіадах тощо.

Особливим видом індивідуальних завдань є виконання курсових проектів (робіт) відповідно до семестрового навчального плану.

Індивідуальні завдання видають здобувачам у терміни, передбачені у силабусі навчальної дисципліни. Метою індивідуальних завдань є поглиблення, узагальнення й закріплення знань, які здобувачі одержують під час навчання, а також застосування цих знань на практиці. Виконання індивідуальних завдань сприяє найповнішій реалізації творчих можливостей здобувачів.

2.2.10 Методи навчання

Виокремлюють такі методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження) і практичні (лабораторні та практичні роботи).

Рекомендується використовувати такі методи навчання, спрямовані на формування активної позиції здобувачів (не його вчать, а він вчиться):

- проблемний виклад;
- дослідження;
- презентації;

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охромович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 6 Всього сторінок 14
---	--	--

- використання кейсів;
- тренінги та ділові ігри, бесіди й дискусії тощо.

Використовується студентоцентризований підхід до організації навчання.

2.2.11 Методи контролю

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Підсумковий (семестровий) контроль проводять з метою оцінювання результатів навчання за однією з таких форм: іспит; диференційований залік; залік, що визначається у навчальному плані й си́лабусі навчальної дисципліни.

Форма проведення іспиту може бути різною – письмовою, усною, тестовою, письмово-усною (комбінованою) тощо, її затверджують на кафедрі й відображають у си́лабусі навчальної дисципліни.

2.2.12 Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються всі види робіт, передбачені в си́лабусі навчальної дисципліни. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими й складатися з контролю теоретичної й практичної підготовки. Оцінки виставляються за 100-бальною шкалою. Детально процедура визначається положенням про рейтингове оцінювання досягнень студентів.

Приклад розподілу балів, які отримують здобувачі, наведено в таблиці 1.

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 7 Всього сторінок 14
---	--	--

Таблиця 1

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...15	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...15	1	0...20
Змістовний модуль 3			
Виконання і захист РГР (РР, РК)	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Приклад розподілу балів, які отримують здобувачі за виконання курсової роботи (проєкту), наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл балів, які отримують здобувачі за виконання курсової роботи (проєкту)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до ____	до ____	до ____	100

Під час оформлення документів за екзаменаційну сесію використовують таблицю відповідності оцінювання знань здобувачів за різними системами (таблиця 3).

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про силабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 8 Всього сторінок 14
--	---	--

Таблиця 3

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90...100	Відмінно	Зараховано
75...89	Добре	
60...74	Задовільно	
0...59	Незадовільно	Не зараховано

Особливості проведення підсумкового контролю відображають у силабусі навчальної дисципліни й доводять до відома здобувачів освіти на першому занятті.

2.2.13 Політика навчального курсу

Відображається процедура відпрацювання пропущених занять (знаходження на лікарняному, мобільність та ін.), невиконаних завдань. Описується яким чином здійснюється перевірка на плагіат виконаних здобувачем завдань, дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу тощо.

2.2.14 Методичне забезпечення

Визначаються підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації до проведення практичних занять, лабораторних робіт, самостійної підготовки тощо, які видано в Університеті. Крім того, указують посилання на навчально-методичний комплекс дисципліни, розміщений на електронному порталі науково-технічної бібліотеки Університету або в системі Ментор.

2.2.15 Рекомендована література

Визначаються літературні джерела, які пропонуються для вивчення дисципліни, і подаються у двох блоках як основну (базову) і додаткову (допоміжну) літературу.

До основної (базової) літератури зазвичай включаються сучасні нормативні документи, базові вітчизняні, найкращі зарубіжні підручники й навчальні посібники, які було видано за останні 5–10 років, з урахуванням їх наявності в бібліотеці Університету або на відповідних сайтах.

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 9 Всього сторінок 14
---	--	--

До списку додаткової (допоміжної) літератури включають різні сучасні довідкові, періодичні видання, наукові монографії, методичні рекомендації тощо.

2.2.16 Інформаційні ресурси мають містити джерела з інтернету, посилання на електронний портал науково-технічної бібліотеки Університету тощо.

3 ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ Й ЗАТВЕРДЖЕННЯ СИЛАБУСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Си́лабус навчальної дисципліни розробляється провідним викладачем (лектором) або групою викладачів, які забезпечують викладання цієї дисципліни.

3.2 Си́лабус навчальних дисциплін розглядається на засіданні кафедри (засіданні науково-методичної комісії (НМК) Університету з відповідних галузей знань), яка забезпечує викладання відповідної навчальної дисципліни; підписується розробником (розробниками) програми, завідувачем кафедри, погоджується з представником здобувачів освіти (уповноваженим здобувачами відповідної освітньої програми). Си́лабус навчальної дисципліни затверджується гарантом освітньої програми. Якщо дисципліна викладається для декількох освітніх програм, си́лабус виноситься на розгляд відповідної НМК, розглядається на її засіданні й у разі прийняття позитивного рішення затверджується Головою науково-методичної комісії.

3.3 За результатами затвердження си́лабусу визначається дата введення його в дію, яка вказується на титульному аркуші документу.

3.4 Викладачі зобов'язані ознайомити здобувачів освіти із си́лабусами навчальних дисциплін, які вони викладають, на початку семестру.

3.5 Перегляд та затвердження си́лабусів навчальних дисциплін відбувається після щорічного перегляду та затвердження освітніх програм в Університеті.

Підставою для оновлення си́лабусу можуть бути:

- ініціатива та пропозиції гаранта освітньої програми та/або викладачів дисципліни;
- ініціатива здобувачів освіти шляхом звернення до гаранта освітньої програми;
- результати оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни;
- результати анкетування здобувачів та пропозицій стейкхолдерів тощо.

Розроблено: Момот С. Л., Охрамович О.П.	Перевірено: Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	Видав: ХАІ	Дійсне з: 20.06.2024
---	---	---------------	-------------------------

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 10 Всього сторінок 14
---	--	---

3.6 Си́лабус навчальної дисципліни зі всіма додатками зберігається на кафедрі, а в електронному вигляді передається до навчально-методичного відділу й розміщується на офіційному сайті Університету.

3.7 Контроль за реалізацією си́лабусу здійснюють гарант освітньої програми та/або завідувач відповідної кафедри.

4 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Положення затверджується Вченою радою Університету й вводиться в дію наказом ректора Університету.

4.2 Контроль за виконанням Положення здійснюють посадові особи Університету в межах своїх повноважень, установлених у посадових інструкціях.

4.3 Зміни й доповнення до Положення розглядаються й затверджуються Вченою радою Університету й вводяться в дію наказом ректора Університету.

Погоджено:

Проректор з НПР

Начальник НМВ

Голова НМК 1

Голова НМК 2

Голова НМК 3

Андрій ГУМЕННИЙ

Елеонора ДАРМОФАЛ

Сергій НИЖНИК

Дмитро КРИЦЬКИЙ

Ганна ЛІХОНОСОВА

Розроблено:	Перевірено:	Видав:	Дійсне з:
Момот С. Л., Охрамович О.П.	Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	ХАІ	20.06.2024

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 11 Всього сторінок 14
---	--	---

Додаток А

Форма титульного аркушу си́лабусу навчальної дисципліни

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра _____ (№ _____)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми/
Голова НМК _____

_____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 202__ р.

СИЛАБУС *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ/ВИБІРКОВОЇ* НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ (назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: _____ (шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: _____ (код і найменування спеціальності)

Освітня програма: _____ (найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський) або другий (магістерський),
або третій (освітньо-науковий)*

Си́лабус введено в дію з 01.09.20__ року

Харків – 202__ р.

Розроблено: Момот С. Л., Охрамович О.П.	Перевірено: Гуменний А.М., Дармофал Е.А.	Видав: ХАІ	Дійсне з: 20.06.2024
---	--	---------------	-------------------------

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	Положення про си́лабус навчальної дисципліни	СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2024 Редакція: 2.0 Стор. 12 Всього сторінок 14
---	--	---

Розробник: _____
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) _____ (підпис)

Си́лабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри _____
_____ (назва кафедри)

Протокол № _____ від « _____ » _____ 202__ р.

Завідувач кафедри _____
(науковий ступінь і вчене звання) _____ (підпис) _____ (ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:
_____ (підпис) _____ (ім'я та прізвище)

Розроблено: Момот С. Л., Охрамович О.П.	Перевірено: Гуменний А.М. Дармофал Е.А.	Видав: ХАІ	Дійсне з: 20.06.2024
---	---	---------------	-------------------------

